

Pintér István

Ballada az ólomkatonáról

BUDAPEST, 2014.

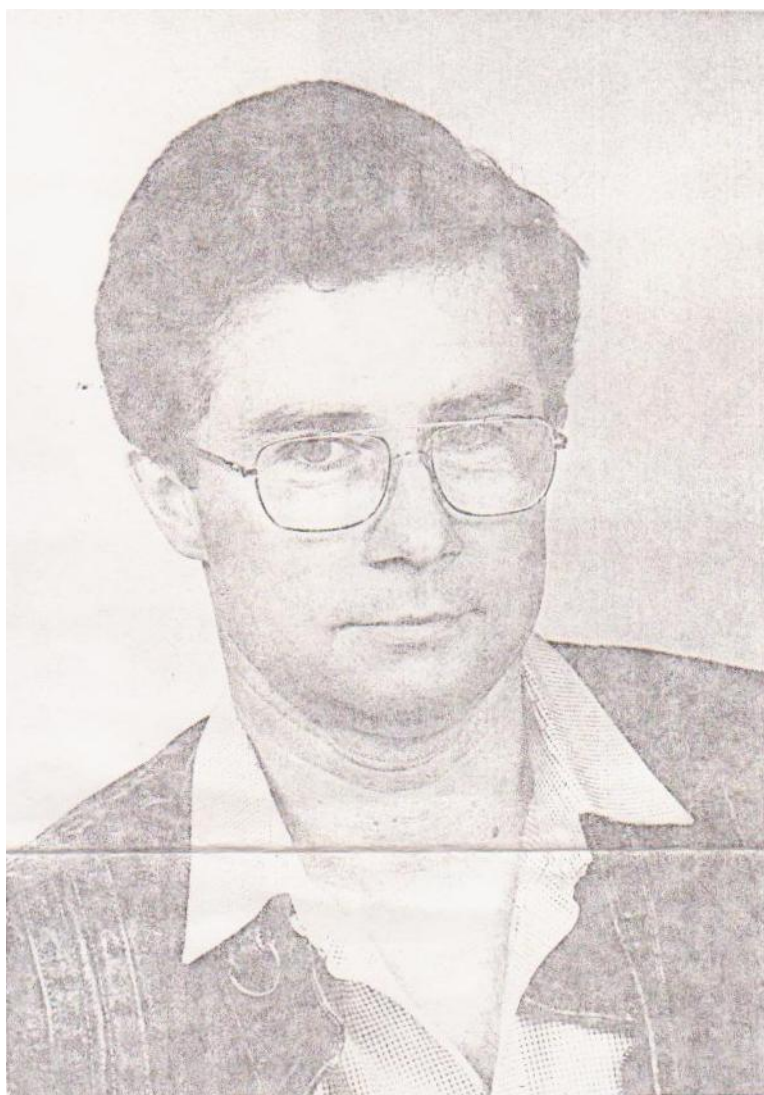
F Ü L S Z Ö V E G

Közismert dolog, hogy az írók általában a saját regényüket vetik papírra. Persze, nem egyes szám első személyben. Pintér István is úgy beszél magáról, mint egy idegen emberről. Az eseményeket barátja éles szemével láttatja, s a kép azért tiszta, mert ez a kívülálló személyként feltüntetett valaki – a másik éne. Eme formai bravúr fantasztikus lehetőségekhez juttatja, hisz nemcsak azt hozhatja tudomásunkra, hogy mit csinált, hanem azt is, hogy mit szeretett volna. Ítélet és feloldozás tehát egy kézben van, ez pedig nyerő páros. Az olvasó mindenképpen profitál, ugyanis így a lélek legkisebb rezdülése se marad homályban.

A műfajként rég elfeledett ballada kerete különleges, a háttérben ugyanis egy véglegesen lezárult korszak sejlik fel. A Gutenberg-galaxis csillagai kihunytak, a nyomdák többé nem tekintélyt parancsoló épületek, és hiányoznak belőlük a megszokott zajok. A szedőgép már nem kopog, nem is csilingel, a sorvágó fűrész nem sivít, s a tégelysajtó se dübörög. A melegszedés, a magasnyomás, a kézi könyvkötés immár a múlté. Bizony, ezek a szakmák hamarabb mentek el, mint a művelőik. A „munkásarisztokrácia” elbocsátott légióiból mindössze nyomdafestékes emlékek maradtak.

Maga a történet halovány, tudniillik alárendelődik a vidáman tált rekviemnek. Itt nincs helye szerelmi bánatnak, csak kuncogó erotikának. Az előadás azonban nem szokványos, mert nem bársonyülőkés páholyból szemlélődünk. Csupán annyit tudhatunk, amennyi egy jó baráttra tartozik. A dolgokat magunknak kell összerakni, és a mondanivaló megfogalmazása is reánk hárul.

Szál László

A szerző portréját ismeretlen művész készítette
az Athenaeum Nyomda cinkográfiáján
autotípiai klisé felhasználásával

*„Ha bánatodat másokkal osztod meg, jól jársz.
A nagyobbik rész mindig neked marad.”*

Első fejezet

Nem tudom, ismerik-e Icce Pistát... Nem a nagy Iccére gondolok, az apjára, a Fanyar Hírlap vicemettőrére, hanem a fiára. Én a Károlyi-kertben barátkoztam össze vele, tízéves koromban. Nyugodtan kergethettük az előre megvonalmazott irkapapírból hajtogatott repülőinket, mert a faterja nemigen figyelt ránk. A kovácsoltvas padon ücsörögve írogattott, időnként a távolba meredve. Néha felszaladt Magyar utcai albérleti szobájába, hogy utána nézzen valaminek. Pista azt mondta róla, hogy igazi író, pedig nyomdász volt, az Egyetemiben. Egyszer engem is magukkal vittek az ottani Mikulás-ünnepségre, és az azt követő kocsimázásra. A Forrásba menet láttam az alagsorban működő gépeket, amiket nem győztem bámulni. Később üzemlátogatáson is részt vettem. Icce bácsi egy lapos fiókba nyúlva kiszedte nekem ólombetűkkel, hogy „Huziga”. Ez a csúfnevem, mert gyerekkoromban sokat huzigattam. Hogy mit? Azt mindenki tudja.

Pár év múlva már az Athenaeumba jártunk, Pista óvodás öccséért. A kis gazember jól leégetett bennünket, mert egy nyári napon, miközben öltöztettük, odaszólt a mellettünk álló néninek, hogy legközelebb fehér bugyit adjon a kislányára, mert ő azt szereti. A nyomdának üdülője is volt a Római-parton, sokszor lógtunk ott, a teraszon. Egy-két nőci mindig lefeküdt napozni, de a mi képünk hamarabb lesült. Volt, hogy valaki véletlenül a melltartóját hagyta magán, fürdőfelső helyett. Szerintem ez majdnem mindegy, de Icce azt mondta, hogy csak egy robotnak nem számítana a különbség.

A gimnázium második osztálya után szünidős munkát vállaltunk az üzemben. A nagy Icce elintézte, hogy a második emeletre kerüljünk, a formakészítőkhöz. Pista azt ígérte, hogy Gutenberget is bemutatja, de átvert, mert a bőrkötényt viselő, nagy bajuszú, szakállas illetőnek Bakos József volt a neve. Állítólag nyelvünk gazdagításán fáradozott, és ebben lehetett is valami. Egy arra járó tördelőszerkesztő esküdött rá, hogy jobban kihasználja a magyar nyelv szókincsét, mint Illyés Gyula. Igaz, főleg a trágár kifejezésekre szorított, de hát a nagy tudósok szakosodnak.

Nekem sokkal többet kellett dolgoznom, mint Pistának, mert őt mindenki taníttatni akarta, az apjára való tekintettel. Főleg Csillag Jani bácsi, aki az ötvenes években sem vette le a nyakából a kis keresztet. Ez nagy szó, mert abba a nehéz időszakba sokan belevörösödtek. Ő winkelt is adott Icce kezébe, és sokak szerint akkor dőlt el a sorsa. Én persze tudom, hogy egy szakközepes lány a bűnös, akinek az osztálya Gábor Elek oktatóhoz járt gyakorlatra. Sötétkék köpenyének gallérján egy piros csík töltötte be a vízváltató szerepét. Pista annál lejjebb nem tudott nézni, folyton Katival szemezgetett. Na, ezt kikottyantottam, de a vezetéknévét már nem árulom el. Legyen elég annyi, hogy három „p” betű van benne, és Isten szolgáit is így hívják.

A végén már csak a versei kiszedegetésével foglalkozott, a meló meg rám maradt. Hivatalos tennivalóim mellett „küldetéseket” is kellett teljesítenem. A személylift mögött ugyanis volt egy ajtó, mely a New York palotába nyílt. Akkoriban ott különböző kiadók és szerkesztőségek működtek. Ezen a művészbejárón át ki lehetett jutni a Nagykörútra, üvegeket visszaváltani. Egyszer, nagy meglepetésemre, Iccébe botlottam. Munkaruhában tárgyalt egy illetővel a Szépirodalmi bejáratánál. Amikor a pofa kis türelmet kért tőle, odamentem hozzá, hogy kérdőre vonjam.

– Hajlandók elolvasni a *Jeruzsálem leányai* című drámámat... Vidd ki helyettem a nyers szedéseket a monóból! Nagy Pistánál kezd, aztán Kalán Zoli, Boross Dani és Fehér Kálmán... Képes Újság, Ország-Világ, Új Tükör, Pesti Műsor... A Narodne Novinét mindig az alsó tárolókra csúsztasd!

– Miért?

– Mert a Bursics Vera nem vesz a harisnyanadrág alá semmit.

Szerencsére segítségemre sietett egy török követ, Doci bácsi személyében. Kálnoky Domonkos őrnagy a horthysta hadseregben szolgált, így a felszabadulás után deklasszált elemmé vált. A volt hadtápos segéd munkásként tengette az életét, de ha alkalma nyílt rá, szívesen dicsekedett.

– Tudod, hogy én török követ is voltam ?

– Tényleg ?

– Úgy bizony ! A hatalomátvétel után Rákosi sorba állított minket, régi tiszteket, és ellépve előttünk ránk mutatott: – Kötél ! Golyó ! Kötél ! Golyó ! Kötél ! Golyó ! – Hozzám érve azt mondta, hogy én meg török követ.

A rakodástól kimarjult a kezem, ezért lementem Ürményi Edithez, az üzemorvoshoz. Mondták, hogy mire számíthatok, s teátrális szörnyűlködése után meg is kaptam a sztereotip felszólítást:

– Menjen el a körzetihez ! Itt a kilépő...

Egészen az éjjel-nappali közértig jutottam. Tejturmixot kértem, és leittam magam a sárga földig.

Második fejezet

Végül is mindketten beiratkoztunk a Nyomdaipari Tanintézetbe. Ma is látom magunkat, amint első nap ott toporgunk a sarkon, a Potyka Csárda előtt.

– Ez a volt Conti utca – tájékoztattott. – Régen itt működtek a kuplerájok. Jól kitoltak szegény Tolnai Lajossal... Így legyen tollforgató az ember...

Egy Rejtő-könyvet, meg egy Boci csokit tartott a kezében, én nem is láttam más-képp iskolába járni. Agyonfoltozott farmernadrágot viselt, mondta is neki osztályfőnökünk, Konkoly Sándor:

– Maga úgy néz ki, hogy az én időmben kéregetés nélkül is kapott volna alamizsnát.

Ice Pista persze nem nélkülözött. Egyszer jártam náluk, olyan szobája volt, amilyenről én csak álmodni mertem... A belépővel Che Guevara nézett farkasszemet, ágya fölött meg akkora világtérkép volt, amekkorát a suliban használnak, a fejrésznél pedig drótból hajlított kínai írásjel terpeszkedett.

– Ez mit jelent ?

– Nő.

A szemközti falra egy Jevtusenko-verset karcolt, beletelhetett néhány órába, amíg elkészült. Az ajtó melletti keskeny sávban első világháborús rohamkés függött. Könyvek-ből elképesztő mennyiséget halmozott fel maga körül. Olyan ritkaságok is akadtak közöttük, mint Colette és Caldwell művei.

Érettségizett osztályként két év alatt szereztük meg a betűszedő képesítést. Válogatottan jó társaság verődött össze, később mindenki sokra vitte – az élet más területein. Legtöbbünk ugyanis a nyomdaipart csupán ugródeszkának használta. Ice Pista azonban örökre megfertőződött. Konkoly mondta is neki:

– Magának van némi fogalma a halvány sejtelemről.

Ez nagy szó volt az ő szájából, mert osztályfőnökünk írta a szakismeret tankönyvet. Az én fejemhez rendszerint azt vágta, hogy:

– Maga egy pályát tévesztett pasas... Miért nem megy cipőfelsőrész-készítőnek ?

A dicsérek ellenére Pista sohasem stréberkedett. Néha még a sodrából is sikerült kihoznia a mérnök tanárt. Például, amikor az újság tördelését tanultuk.

– Icce úr, maga nem olvas napilapot ?

– Nem szokásom... Általában.

– Olvas vagy nem olvas ?! – förmedt rá Konkoly.

– Akkor olvasok újságot, ha hazaérkezésem, a lap kézbesítése, valamint szükség-
 letem elvégzésének kényszere egybeesik – hangzott a szabatos válasz.

A papírméreteket nem voltunk hajlandók bemagolni. Szerencsére délutános hétre
 esett a feleltetés, már sötét volt odakint. A télutói fűtéstől bepárásodott az ablak, így hát
 felírhattam rá a számokat. Sajnos, az ofő észrevette a turpisságot.

– Ki tette ?

Olyan csend volt az osztályban, mint a misén, úrfelmutatáskor... Konkoly szűrő-
 próbaszerűen az arcokba nézett.

– Veres !... Galkó !... Petrik !

Ezek után kíméletlen feleltetés következett a papírméretekből. Jánosa Sanyi nem
 is strapálta magát.

– Francia négyes ?! – vágta hozzá Konkoly a kérdést.

– Kettőt jobbra, kettőt balra...

Némelyik tanár bosszantásából szinte sportot űztünk. Ilyen „nemszeretem ember”
 volt Szakács, a Légy. Azért hívtuk így, mert állandóan a kezét dörzsölte, miközben fél-
 rehajtott fejjel egyik lábát térdben behajlította.

– Miért késett ? – kérdezte egy ízben vészt jósló hangon Firnyákot.

– Elaludtam – mentegetőzött a srác. Ehhez tudni kell, hogy délelőtt–délután jár-
 tunk iskolába, azon a héten fél egyre. Antal Karcsi már ravaszabb volt.

– Meghúztak egy fehér Skodát, itt parkol a sarkon, azt néztem...

Szakács lélekszakadva rohant ki az épületből, vadonatúj kocsijához. Szóval, jókat
 heccelődttünk, a tanműhelyben azonban már normálisabban viselkedtünk. Icce Pista ott
 is a verseit szedte ki fusiban. Ezek a költemények a távoli kedveshez szóltak. A szó-
 ban forgó lány ott állt a regál másik oldalán, de hát a távolság relatív. Én különben se
 értek a lírához.

Harmadik fejezet

Gyakorlati oktatónk Záhorszky Misi bácsi volt, aki harminc éven át vesződött a tanuló-
 kal. Sokat morfondírozott azon, hogy nyugdíjba menjen-e, de amikor megkapta a mi
 osztályunkat, döntött. A szakma azon nagy öregjei közé tartozott, akik nemcsak képe-
 sítést adtak a rájuk bízottaknak, de emberi tartást is. Őt nem kellett elvtársnak szőli-
 tani, mert nem volt a régi éra szekértolója. Az utánpótlás nevelését választotta hivatá-
 sául, és azon belül se törtetett. *Egy szakmát csak oktatni lehet, főoktatni nem* – szokta
 volt mondani.

Kopott íróasztala mellett állt egy régi csövázás szék, amelyre bárki leülhetett. Azon
 mondtuk el neki azt, hogy mi nyomja a lelkünket. Ha pedig nem akaródzott beszélni,
 akkor „kiszedte” belőlünk. Előtte Icce Pista érzelmei se maradtak titokban. Nem sokat
 teketóriázott, fülön fogta és odavezette szíve hölgyéhez.

- Szereted az Erzsit ?
- Nem.
- Neem?
- Nem szeretem. Imádom.

A szintisza igazságot vallotta. Soros szerelmeibe ugyanis nyakig beleesett. Ez az Erzsire redukált Elizavéta egy szigetszentmiklósi bolgár kertész család sarja volt. Virágcsokorral utaztunk le hozzá, meg egy rózsaszín szalaggal átkötött csonttal. Fényképről ugyanis már ismertük Viktort, a házörző ebet. Erzsí *Aranyhúsomnak* nevezte Pistát, de először kikosarazta. Icce ebbe nem tudott belenyugodni; többet tartózkodott Miklóson, mint otthon.

Rendszerint a Szigetcsépi Tangazdaság borozójában búslakodtunk, ott ismerte be nekem, hogy Lizával együtt a községbe is beleszeretett. A lány szüleivel is megismerkedett, bár önhibáján kívül. Közömbös arccal akart elsétálni a kapujuk előtt, de a kutya örömeiben ráugrott, és nyaldosni kezdte.

Szigetek Csepelen címmel elkezdte írni a helység monográfiáját, amivel szerintem kissé elvetette a sulykot. Nem mondom, jó nő volt Elizavéta, én is elvállaltam volna schön-wider. Hát, ez kicsúszott a számon, de sebj, úgyis csak a nyomdászok értik. Egyszer elrészált mellettünk, amikor a linógép magazinját pucoltuk. Pista nyomban bele-törte a hosszú nyelvű kefére a szűk járatba. Röhögtem rajta, pedig én is hasonló dolog-ról ábrándoztam... „A pék”-nek titulált szerelót kellett áthívni az Athenaeumból, hogy elhárítsa a hibát. Nagy Sándort azért hívták így, mert fehér köpenyben járkált.

Icce fegyelmet is kapott, mert beleírt sulink, a Ságvári készülő házirendjébe. Egész pontosan a kéziratba, amelynek szóban forgó oldalait – mit ad isten – éppen ő szedte ki. A szövegbe a következő passzusok kerültek:

– Az iskola tanulói nem járhatnak együtt másik oktatási intézmény tanulóival ! Légy büszke arra, hogy nyomdász vagy !

– Diákjaink kizárólag tanítás után randevúzhatnak... Egy héten háromszor-négy-szer, esetleg ötször vagy hatszor, de nem mindennap !

– Ha randi közben találkozol az iskola tanárával, oktatójával vagy felnőtt dolgozó-jával, köszönési kötelezettségednek nem kell eleget tenned.

– Ha az iskola tanára, oktatója vagy felnőtt dolgozója nincs egyedül, te se vere-gesd őt vállon.

– Azok a diákok, akik randevúik alatt a tananyaggal is foglalkoznak, osztályfőnöki dicséretben részesülnek.

– Az órákon elkobzott szerelmeslevelek az illetékes magyartanárhoz kerülnek, aki a külalak, a helyesírás és a tartalom alapján leosztályozza őket.

– Akik együtt járnak, ne dohányozzanak az óráközi szünetekben, mert a nikotin elveszi a csókok ízét.

– Az együtt járó tanulók tömegközlekedési eszközökön adják át a helyet az idő-sebbeknek, állva úgyis jobban lehet kapaszkodni.

– A délutános oktatásban részt vevő diákok a rossz közbiztonság miatt kísérik haza egymást. Először a lány a fiút, aztán a fiú a lányt.

– Aki nyomdafestékes kézzel szerelmeskedik, főoktatói megrovásban részesül.

– A gólyabál nevét nem kell komolyan venni !

– Az együtt járni szándékozó diákok maximum egy hétig szemezhetnek egymás-sal, a nyolcadik napon azonban realizálni kell a kapcsolatot, mert a túl hosszú nyúló bizonytalan várakozás a tanulás rovására megy.

– Nyilatkozni a fiúnak kell, mégpedig szóban. Ez alól siketnéma diákjaink termé-szetesen fel vannak mentve.

– A lánynak három napon belül válaszolnia kell, indokolt esetben azonnal. A válasz lehetőleg igenlő legyen, hogy az elutasítás ne vegye el a fiú tanulási kedvét.

– Az egy évnél hosszabb ideje együtt járó diákok csak igazgatói engedéllyel szakít-hatnak !

– Ha már nem tudod párodat pusztán azért szeretni, mert fiú vagy lány, legalább azért szeresd, mert nyomdász !

Mondanom se kell, zárt ajtók mögött a vezetőség is röhögött... Andics Béla párttitkár kivételével. Mellette szól, hogy meggyőződéses funkcionárius volt, aki igyekezett is a szocialista embertípushoz méltóan viselkedni. Ha értelmes dolgot kérdeztek tőle, kötelességének érezte, hogy utána járjon. Egyszer azon vitatkoztunk Icce Pistával, hogy ki a kínai kommunista párt másodtitkára. Mivel nem jutottunk dűlőre, megkérdeztük illetékes elvtársat, aki nyilván naprakész a dologban... Béla bácsi először úgy tett, mintha nem hallana, aztán fontosabb dologra hivatkozva türelmet kért. Amikor nem néztünk oda, kisomfordált piros telefonjához, és gyorsan tájékozódott. Visszatérve szemrebbenés nélkül folytatta a munkáját, mintha mi sem történt volna. Egy idő után letette a winkelet, és hozzánk fordult.

– Mit kérdeztetek az előbb ?

– Hogy ki a KKP másodtitkára.

Fejét ingatva sajnálkozóan mért végig bennünket. – Hát Hua Kuo-feng... De ezt minden hülye tudja.

Negyedik fejezet

Szakmunkásvizsga előtt kihelyeztek minket különféle nyomdákba. Mi ketten természetesen az Athenaeumba kértük magunkat. Az utca, ahonnan a dolgozói bejárat nyílik, Osvát Ernőnek, a *Nyugat* legendás szerkesztőjének állít emléket. Ezt Pista mondta, én Ángyán Gyula kárpitos cégtábláján vigyorogtam.

– Hogy lehet ez a krapek az ángyán ? Hiszen az vérfertőzés...

Icce már a sarki vendéglőre mutogatott, a Kulacsra. – Itt váltja egymást a délutános és az éjszakai műszak !

Kora reggel volt még, a szedőtermek még üresen tátongtak, barátom mégis levette a sapkáját az ajtóban, mintha köszönné valakinek.

– Hülye vagy ? Nincs itt senki...

– Nem érzed ? – fogta meg a karomat. – Az író emberek gondolatai jelen vannak, a levegőben.

Én csupán kéziratokat láttam, egymás alatt sorakozó betűszekrényeket, ólomdarabkákból összerakott könyvoldalakat, és a szőlőpréshez hasonló, levonat készítésére szolgáló sajtót. Pista végighúzta ujjbegyeit az odakészített hófehér íveken. Mozdulata olyan gyengéd volt, mintha az Erato nevű műzsa combját simogatná.

– Most még üres papírok... Néhány nap múlva azonban kézbe veszi őket valaki, és kiolvassa a sorok közül a mondanivalót.

Igen, ez a szép a dologban. A betűszedő a kultúra munkása. Általános műveltség szempontjából magas fokon áll, s jól ismeri a helyesírás szabályait. Mivel szépirodalmi, tudományos, műszaki és művészeti könyvek forma-előkészítési munkájában vesz részt, kíváncsi, hogy kellő olvasottsággal rendelkezzen, s valamelyest járatos legyen, vagy legalábbis némi fogalmat alkosson azokról a dolgokról, amiknek sajtótermékké alakításában alkotó módon részt vesz. A kéziszedő készíti el azt a nyomóformát, amelynek tükörképe az olvasó elé kerül.

Mi viszont „a Béres” elé kerültünk, így ismeri őt a szakma. Szigorú oktató volt, tartott is tőle mindenki, a kis Iccét kivéve. Persze, akinek az apja a Magyar Hírlapnál vicemettőr, az könnyen ugrál. A szedőknél a mettrő a legmagasabb rang, ő tördeli oldalakká a szöveget.

– Jó regált ! – köszöntötte őt illető módon Pista. Akkor még én is azt hittem, hogy ki tudok jönni vele, de az idő sajnos rám cáfolt. Egyszer távollétében csörgött a telefon, az Orvosi Hetilap szerkesztőségéből keresték. Belevicsorogtam a kagylóba:

– Béres Pista ? Levitte a szemetet...

A második emeleten húztuk az igát, a Rákóczi úti teremben, a Palace Szállóval szemben. Én többnyire a faliórát néztem, Icce azonban lázasan dolgozott *Igaz történetek* című kötetén. A lépcsőházban ugyanis összeismerkedett egy Mongóliából származó nővel, akinek kimondhatatlan neve volt. Munkatársai az egyszerűség kedvéért Sárának szólították Cevegszüren kisasszonyt. Engem nemigen érdekelt a sztorija, de Pistát teljesen magával ragadta.

A Kolorisztikai Értesítőt korrigáltam, barátom pedig a Belügyi Szemlét. A szerzők leveleztek velünk, vagyis egy-két szavas utasításokat írtak a margóra. Az Iccének szóló észrevételek „T. Szedő!”-vel kezdődtek, az engem illető kiigazítások „K. Szedő!”-vel.

Reggelizni felmentünk a negyedikre, a lépcsőház padlásra nyíló zugába. A kis ablakon keresztül látszott az Athenaeumnak is otthont adó New York palota tetején levő csillag. Később megtudtam, hogy mások is feljártak oda, különböző időpontokban. Azt ugyan senki sem mondhatja el magáról, hogy eme szerencsés csillagzat alatt született, de olyan minden bizonnyal van, aki ott készült.

Egyszer nekem is összejött egy randevű, akarom mondani: rondavű, mert a csaj nem volt valami szép... Nem is akartam belemenni a dologba, de meg kellett hajolnom övön aluli érvei előtt.

Ötödik fejezet

Az üzemi konyhán elég pocskékul főztek, a mennyiségre viszont nem panaszkodhattunk. Más-más nőtársasághoz kéredzkedtünk oda, aztán Icce Pista evés közben megkérdezte tőlem:

- Láttad a Deltát ?
- Persze. A horgasfejű galandférgek, meg a nyüvek...
- Nem az volt az érdekes ! Mikor a mellényes zsebtetű belepetézett az ikrázó hal szemébe...

Mindig maradt pár második fogás az asztalon... Ennek ellenére többször kihagytuk az ebédet a rögbimeccs kedvéért. A sakk ugyanis tömegeket vonzott. Sok ember él még mindig abban a hitben, hogy e sportág csak az agyat serkenti, s mellette elsatnyul a fizikum. Ez egyáltalán nem így van !

Kezdem azzal: egészen rendkívüli állóképességet követel a félórás ebédszünetben lezajló, gyakran ötven percet is igénybe vevő viadal. A sakkhöz mit sem értő akadémikusok számára megjegyzem: a parti idejét nem lehet megszabni holmi munkafegyelemre való hivatkozással ! A küzdelem a „sakkozók”-nak titulált, ám alapjában véve teljesen mellékes szerepet betöltő áldozatokat körülálló két tábor között folyik. Ez olykor drámai méreteket ölt, amikor heves csata dül egy-egy bábu birtoklásáért, amelyet falrengető indiánüvöltés kíséretében akarnak egyszerre hűszan, harmincféle pozícióba áthelyezni. Az odatévedt laikusok gyakran azt hiszik, hogy tömegverekedés középpontjába cseppennek. Ebből is kitűnik a sakk testedző hatása.

Lélekemelő dolgokról pedig a szedőnapi program gondoskodott. Évente egyszer mind a négy terem dolgozói kimentek a nyomda római-parti üdülőjébe. Tanulók persze nem, de én odasodródtam Icce Pista farvizén. Az egykori Hírlapszedőkör csillaghegyi épületét örökölte meg az Athenaeum. Az ingatlan Duna-parti részébe csak az éttermen keresztül lehet eljutni, de én azt a néhány lépést se tudtam megtenni. Velem szemben ugyanis Soproni Béla vezérigazgató állt, teljes életnagyságban.

- Indulj már, Huziga ! - lökdösött a barátom. - Ő is szedő volt, és ezen a napon újra az...

Nem tudtam, hová üljek: a „Hamar munka sose jó” csoporthoz vagy a Halálbrigádhoz. Azok inkább meghaltak, de nem kezdték el a munkát. Végül is a „Nem szokta a cigány a szántást” nevű tandem mellett foglaltam helyet. Ez mindössze két tagból állt: vitéz Kálnoky Domonkos törzskari tisztből és a még vitézebb Mezgár Istvánból. Utóbbi egy hónaljban kissé bő nadrágban jelent meg, amelyet széles hószértláger tartott. Megszólítani nem lehetett, mert a segédmunkás gyengeelméjű volt, amellet jó szívé. Az üdülő kuttyáját is megkínálta a vacsorával:

– Kredenc ! Kredenc ! Gyere, egyél !

Clarance vigan falatozott, nem kellett neki kétszer mondani. Én inkább a pohár és a közelemben ülő lány fenekére néztem. Nem messze tőlem a grafikussá avanzsált betűszedők mulattak: Vértesi Klári, Magyar Gábor, Edényi Kati, Vémi Jóska és Fekete Pista. Svarcnak volt egy fantasztikus műve, *A mozgás merevsége*. Egy atlétát ábrázolt, aki úgy rohant, hogy közben állt. Tíz perc alatt alkotta meg, ráadásul negatívban, mert a festékező kőre fektetett papírra karcolta.

Egész este jól szórakoztunk, egyesek táncoltak, mások kurjongattak, majd mások táncoltak és egyesek kurjongattak. Az üdülő emeleti szobái tudniillik tárva-nyitva voltak. Friss levegőre vágytam, ezért feltápászkodtam. Elhaladtam a főnöki asztal mellett, ahol csak akkor nem ittak, ha töltöttek. Kifelé indultam, s éppen jókor. A zárt kapun egy csaj mászott befelé, de fennakadt a kovácsoltvas csipkéken. Nem tudott mozdulni, se előre, se hátra. Valósággal vicsorgott a valaga az erőlködéstől.

– Segíts már, te hülye !

– Ez zártkörű rendezvény.

– Jaj, Huziga, hát nem ismersz meg ?!

Az a lány volt, akivel a padlás előtti zugban rondavúztam. Egyetlen alternatívám maradt: a lovagias viselkedés. – Bocs, de így, ruhában, nem tudtalak azonosítani.

Szerencsére épp jöttek kinyitni a kaput, mert valakinek időre kellett haza menni. Menni ugyan nem tudott, ezért egy leakasztott szekrényajtóra fektették, azon vitték ki a taxihoz. E hevenyészett hordágyról aztán egyszerűen becsúsztatták a hátsó ülésre.

Feltétlenül könnyíteni szerettem volna magamon, ezért a mellékhelyiségek felé vettem az irányt. Béres István hangja állított meg.

– Hogy tanítsam meg a szakmát a gyerekeknek, ha folyton csökkentik a tananyagot? Az ismeretmennyiség egyre nő, oktatásra fordítható idő meg alig van. Be kell vonnom őket a termelésbe, különben... nem lesz meg az ötéves terv... Így aztán mindig korri... higi... áhálnak !

Ezt a végcsészének mondta. Ciceró becenevű kollégánk azonban vigyázott arra, hogy józan maradjon. A bevált módszer szerint időnként kiejtette a nagy indiai költő, Rabindranath Tagore nevét. Amíg sikerül, nincs baj.

– Jól van, na... Tudom... Ne süssess ! Valami tróger göré... De hát nincs is rendes főnök...

Odabent, az étteremben, Doci bácsi tisztí becsületszavával erősítette, hogy Kassát nem az oroszok bombázták, hanem a németek. Én is egy bombázót kerestem, de hiába.

Hatodik fejezet

Szakmunkásvizsga után mindkettőnket (Zöld-) Fehér Kálmán brigádjához osztottak be. Neves Fradi-szurkoló lévén egy idézetet ragasztott az íróasztala fölé, az Ember tragédiájából:

*Zöld s fehér mezt váltogatsz fel.
A nagy ég áldása rajtad !*

Ícse Pista a *Ludove Noviny* című nemzetiségi lapot csinálta, én pedig a keze alá dolgoztam. A tördelőszerkesztő otthon felejtette az uzsonnáját, ezért a brigadéros batyus begyűjtést rendezett a számára.

– Te mit adsz a Kondacs úrnak, Huziga ?... Ne mutogass, hozd a kaját...

Augusztusban be kellett ugranunk a Magyar Hírlaphoz, mert Domokos Karcsi és Szabó Jóska aznap nem tudta vállalni a játékot. Ne gondolják, hogy a nyomdászok az ólom miatt isznak. Egész másról van szó. A szervezetben lerakódó ólom csak előny egy esetleges atomháborúban. A betűszedők nem is félnek a sugárzástól. A piálás oka az, hogy nem lehet pontosan tudni: mikor született Gutenberg. Ezért aztán mindennap iszik az ember.

Napilap készítésénél különleges egyénekre van szükség. Gyorsan, pontosan és színvonalasan kell dolgozni, a magas szintű tudás elengedhetetlen. Így hát semmi csodálkoznivaló nincs azon, hogy a lapszemélyzet egykori tanárokból, kiugrott papokból és bukott ügyvédekből rekrutálódik. Ezek – eredeti hivatásukat megőrizve –, vérbeli nyomdászokká válnak. Igazán nem a felkészültség hiánya az, ha Káldy Zoltán helyett Kodály Zoltán püspök szentel fel egy templomot, vagy békekonferencia helyett békakonferenciára gyűlnek össze a küldöttek.

Délután négyre mentünk, és kissé szalonspiccesen jelentkeztünk munkára Henke Lászlónál, mert Pista szerint illetlenség lett volna színjózanon odaállítani. A Magyar Hírlap csapata tizenöt főből állt, ebből hat volt nyomdász, a többi csak léhűtő. Lejött két rovatvezető, egy újságíró meg a betűszekrény mellett diktált, egyenesen a nagy Ícse winkelebe. Az egyik cikk szaklektora fehéringesen-nyakkendősen járkált fel s alá, a posta sofőrje (már a lapot akarta vinni) pedig Solymosi Piroska linószedőt fűzte.

Ott volt a Kulacs fizetőpincére, aki egy sétatálcát pörgetett az ujjai között. Néha marokra kapta és megsuhogtatta, ilyenkor farkasmosolyra görbült a szája. Cservenkát várta, hogy behajtsa rajta a múlt heti ceppet. Amikor Trimba Misi odacsúsztatta elém a belpolitikai híreket, már nem bírtam tovább. Lambadás mozdulattal arrébb löktem egy engem akadályozó, küldöncforma figurát, aki nekitántorodott az akváriumnak. Később súgta meg Ícse Pista, hogy Ibos Ferencet, az újság főszerkesztőjét inzultáltam.

Tényleg nem tudhatja az ember; kivel fut össze a lapnál... Mesélték, hogy lejött az egyik államtitkár (a Hírlap a kormány orgánuma) és húzogatni kezdte a szedéstároló lemezeket. Így talált rá a saját nekrológiára, ami a szó szoros értelmében szíven ütötte. A korrektúra elvégzésére sem maradt ideje, pedig ritka eset, hogy valaki kijavíthatja a halálozás utáni méltatását. A súlyosan beteg nagy emberekről ugyanis már jó előre megírják – és kiszedik – az anyagot, hogy ha hirtelen aktuálissá válna, akkor gond nélkül belekerülhessen az újságba.

Kilenc óra tájban beüvöltöttek az ajtón: – Priccs ! – Azt hittem, ez egy általam még nem ismert szakkifejezés, holott eredeti értelmében használták... A legtöbb kolléga – a Népszavától és a Nemzettől is – átsietett a másik, félhomályos terembe, az ablakokhoz. Az Osvát utca túloldalán a Metropol Szálló áll, onnan látszanak át néha izgalmas jelenetek. Észrevettem, hogy Pistának még sokáig a látottakon járt az esze, így eshetett meg az a sajnálatos dolog, ami miatt menesztették az Athenaeumból. Még örülhetett, hogy ennyivel megúsza, hiszen Németország majdnem hadat üzent nekünk. A másnapi újság egyik címoldali képe alatt ugyanis ez az aláírás virított:

HELMUT KOHL SZÖVETSÉGI KAPITÁNY

Szóval, a kancellár miatt rúgták ki, én pedig vele mentem, mert elválaszthatatlannak voltunk. Akkor este még nem is sejtettük e gyászos végkifejletet. Lázasan készülünk a tűzijátékra, mert ha még nem említettem volna, aznap huszadika volt ! Henke elengedett bennünket, igaz, a lapot már nyomták. Leviharzottunk két emeletet, a rotációs géphez, és hátizsákjainkba gyűrtük a Hírlap első példányait. A portán Kukucskané ült, Iccét meglátva azonban cinkosan szemet hunyt. Taxival robogtunk ki a Blaháról a Duna-partra, ott aztán versenyt ordítottunk:

– Holnapi a Hírlap ! Rendszerben lezajlott a hagyományos tűzijáték ! Holnapi a Hírlap ! Csak néhol gyulladt ki a Gellért-hegy ! Tessék, itt a holnapi újság !

Percek alatt egy kisebb vagyont szedtünk össze, hiszen még egyetlen rakéta sem röpött az égre. Nincs ebben semmi ördögösség: a tűzijáték évről évre hasonlóképpen folyik le, sajna, lapzártá után.

Hetedik fejezet

Nem tudom, mondtam-e már, hogy nyomdának az a ház felel meg leginkább, ami előzőleg börtön, apácazárdá, kaszárnya vagy lovarda volt. Az Állami Nyomda épületét már a felsoroltak mindegyikének használták. Gyönyörű helyen áll, fent a Várban, a Kapisztrán téren. Sajnos, megfelelő kocsmá nincs a közelben, ahhoz le kell sétálni a Mártírok útjára.

A beilleszkedés elég simán ment, hiszen a kézi szövegszedés technikája mindenhol ugyanaz, ötszáz éve nem is változott. Icce Pista szerint az érte járó fizetés se. Sovány vigasz, hogy a betűszedőknek valaha kardviselési joguk volt. Ami azt illeti, én már nem egyszer használtam volna az oldalfegyvert... Az egyetlen különbség, hogy az Államiban valamivel nagyobbak a borsószemek. A nyomdászok ugyanis nem méterrendszerben számolnak, hanem ciceróban. Gyakran a milliméternél is kisebb egységekre van szükségük, ezért kidolgozták a maguk számára a tipometriát, melynek alapegysége a pont. Tizenkét pont egyenlő egy ciceróval, ez az a betűnagyság, amellyel Schöffner Péter ősnymondász ki-szedte a nagy római szónok leveleit. Marcus Cicero viszont magyarul Borsó Márk, tehát igenis borsó a mértékegység.

Korrektorok lettünk, mert a javítónoki kar mindössze egy főből állt, és ő sem volt szedő. Márpedig nem elég a helyesírást tudni, a nyomdatechnikai hibákat is észre kell venni, hogy esztétikai dolgokról ne is beszéljünk... Jókorá halom kefelevonat tornyosult már az asztalon. Icce leemelte a legfelsőt, és felkiáltott:

– Uff ! Beszélő papiros...

Régen úgy készítették levonatot a szedésformáról, hogy befestékezés után nedves papírt fektettek rá, aztán addig dörzsölték egy kefével, amíg a festék átnyomódott a papírra. Ma már gurulós kigépet használnak, de az elnevezés megmaradt.

Egy cirill cikkkel kellett kezdenünk a munkát, ha jól emlékszem, a korszerű sertés-nevelésről szólt. Icce nem kenődött el, sőt. Maga elé tartotta a hasábot, és elénekelte az első két bekezdést a *Moszkva-parti esték* dallamára. Megolvasás után a levonat aljára három keresztet rakott, aláírás gyanánt. Az első kisebb volt, mert az jelezte a doktorátust.

A karót nyelt művezető mindenkivel tartotta a távolságot, Pistának mégis sikerült összegeződnie vele. Szilveszter előtt nagy muri volt a nyomdában, ez adta neki az ötletet. Az új év első munkanapján videran ráköszönt a nála sokkal idősebb Szoldátra.

– Szervusz, Jóska !

Akkora csönd lett a szedőteremben, hogy a tömöntödéből áthallatszott Nikiser Béla vidám éneke, mely a szerencsés horgászokról szólt. (Én a magam részéről csak a mell-tar-tóban szeretek halászni, mert ott egyszerre kettőt lehet fogni.) Icce csodálkozva pillantott a meghökkent művezetőre.

– A szilveszteri bulin pertut ittunk... Vagy olyan részeg voltál, hogy nem is emlékszel ?

– ...Nagyon is jól emlékszem, mert egyáltalán nem rúgtam be ! Én mindig tudom, hogy mit csinállok ! Ezt jól jegyezd meg !

Értekezlettel kezdtük az évet, ez alatt Szoldátot újabb meglepetés érte. Ahányszor csak beszédének fordulatai megengedték, Pista közbetapsolt... A főnök persze nem tudhatta, hogy azért veri össze a tenyerét, hogy Törös Imre, a linószedő, ne tudjon szunyókálni. Miután kedvére kiszónokolta magát, nekikészülődött az ebédnek. Deák Tóni bácsi, az osztály mindenese, lekapta a rezsőről a fazekat:

– Megfőtt a gulyásleves !

– Maga barom ! Az kocsonya volt ! Azért tettem ki az ablakba !

Hát, a kisőregtől igazán nem lehetett elvárni, hogy a szakácsmesterséghez is érten. Szoldát különben is rövid úton intézte el a kérelmét, a termelési tanácskozáson.

– Meg kéne már nézetni azt a gépet – panaszkodott Deák. – Szétnegy a kobakom a zajtól...

– Majd szólok a tmk-nak ! Csinálnak abroncsot a fejére.

Nyolcadik fejezet

Ősszel mezőgazdasági munkára vonult ki az egész nyomda, mert testvérszervezetünk, a Liszt Ferenc Búzaőrölő Téeszcsé elmaradt a tervvel. Melléküzemágban szőlőt is termesztettek, azt kellett leszedni. Dömsödre tartó buszunk egy fasor mentén robogott, nekem úgy tűnt, mintha a nap jeleket villogna a levelek között. Mögöttünk a Budapesti Lekvárgyár járgánya igyekezett tartani az iramot, Icce Pista „jambus”-nak nevezte, mert költői lélek volt.

A társadalmi munkát kissé túlzásba is vittük, mert soron kívül kukoricát törtünk. Buszunk ugyanis a szántóföldön állt meg. Lindwurm Editnek talán nem kellett volna a vezető tarkóját csókolgatni. Fogadó beszédet a szövetkezet párttitkára tartott, a spinének olyan éneklő hangja volt, hogy le lehetett volna kottázni. Azt mondta; ma már nincs mit tenni, úgyhogy vacsoráig a dinnyeföld mellett fociztunk. Ez nem volt jó ötlet, mert a szürkületben sokáig kellett keresni a labdát.

Az iskola tornatermében szállásoltak el bennünket, szerencsére engem felcsípett egy helybéli tündér. Náluk mindenképp előtt a mellékhelyiséget kerestem fel. A frissen meszelt klotyóban egy lábosfedő takarta el a lyukat. A tiszteletemre összefutott társaság vegyes volt, elég ha annyit mondok, hogy egyetlen szalvéta sem fogyott. Véget nem érő duma folyt valami segről-végről való rokonról, akinek az égvilágon minden bejött. Egész életében szerencsés volt, sőt, a halálában is, mert a halottaskocsi ütötte el.

Kérték a címemet, hogy alkalomadtán felkereshessenek. Le is írtam nekik egy cetlire, hogy Bp. XIII., V. Hugo utca 240. A kedvenc csemete szavalatát persze erősen meg kellett tapsolnom. A pöttöm kislány piros masnival átkötött fehér ruhájában úgy festett, mint egy húsvéti tojás. Fel is vettem az ölembe, eléggé szakszerűtlenül.

– Hogy tartod azt a gyereket ?! – förmedt rám műharaggal Mellike.

– Hát, a nővérét jobban tudnám fogni...

Alkalmi szeretőm szerencsére vette a lapot. Gyors távozásunk nem maradt észrevétlen, a nagymama maga elé is dörmögte, hogy könnyű a mai fiataloknak, hiszen van már gátláspótló. Amikor a csaj ledobta magát a szelonyra, némi por szállt fel a rózsamintás szövetből. A matatóujját sajna eltörte a betakarításkor, de azért ügyes volt. Közben elmesélte, hogy a szülei nagyon vallásosak. Gyermekekorában folyton az szűrődött ki a hálósobából, hogy: „Úristen ! Úristen !”.

Reggel le is tolt az apja, mégpedig ellentmondást nem tűrő hangon... Feszélyezve éreztem magamat, pedig volt rajtam nadrág. Az igaz, hogy a vállamon.

– Huziga úr ! Az rendben van, hogy a lányom szobájában aludt, de hogy már hajnalban énekel... A fürdőszobában... És milyen hamisan !

Mellike kacarászva nézte végig a borotválkozásomat. A Deep Purple együttes szólt barna bőrtokos Sokol rádiójából, én pedig az *Egy cigány csókja* című számukra rángattam a zsilettpengét. Szerencsére jó a ritmusérzésem.

– Ugye, egyszer elmehetek hozzátok, az Ötödik Hugó utcába...

Kilencedik fejezet

Ice Pistát egyre ritkábban láttam, mert revizorrá emelték ki, ami váltott műszakkal jár. Aláírására kezdték el a gépek a példányszám nyomását. Egy ízben lementem hozzá, ami Bajtay Gyula főgépmesteré mellett volt. Kikerültem Mikics Tónit, aki három gépet kezelt, és ugyanennyi berakónót, aztán benyitottam az irodájába. A bukó ablak kilincsére rögzített spárgán egy váltás frottír bugyi lógott. A rátűzött felirat szerint: „*Cimbié !*”. Ő volt Ice revíziós szedője, ez a csinos lány javította ki a Pista által észrevételezett hibákat. Az a típus volt, akire a tizsi is csak keresztvetés után mer nézni. Amikor behajolt egy gépbe, furcsa módon mindenkinek arrafelé akadt dolga. A revizor azonban levegőnek nézte. Állandóan az a bolgár származású csaj – Elizavéta – járt a fejében.

– Mennyi idő is telt el azóta? – kérdeztem.

– Hétszázhusz nap, nyolc óra, negyvenöt perc és tizenkét ciceró...

Ábrándozva simított végig az előtte fekvő íven, ami egy schöndruck lenyomata volt. (Schöndrucknak nevezzük azt, ha a papír előoldalára nyomtatunk, widerdrucknak pedig azt, ha a hátoldalára.) Szüntelenül az emlékeivel foglalkozott, így történhetett meg az a nevezetes eset. Egy kisebbfajta plakátot nyomtak, négy színben, drága papírra. Katonai megrendelés volt, szigorú határidővel. Simán is ment minden, csak a szignó nem stimmelt. Ez állt mind az ötezer példány alján:

C Z I N E G E   L A J O S

honvédelmi miszter

Tizedik fejezet

Rövid úton a Népművelési Propaganda Irodához kerültünk, amit Pista csak „Enpiáj”-nak nevezett. Műszaki szerkesztők lettünk, mert a technikai fejlődést nekünk is tudomásul kellett vennünk.

– Tudod, hogy Gutenberg szőlőprésből készített lehúzógépet. Nemsokára a lehúzó-gépből csinálunk szőlőprést...

Az intézmény neve hamarosan Műzsák Közművelődési Kiadóra változott. Én azt se tudtam, hogy szám szerint kilenc műzsa van, de ő mindegyiket elsorolta. Ezt csodáltam, hiszen csak Eratóval, Thaliával és Uraniával kacérkodott, igaz, Klióval is flörtölgetett.

Csábi Sanyi készítette elő számára a terepet, még azt is megsúgta neki, hogy a főnök kicsit süket. Ez a nagy kópé Bimetál elvtársat is rászedte, mondván: Icce nagyot hall. Ennek folytán barátságos ordítozás kezdődött, így hát nem kellett a falra tapasztania a fülét, hogy megtudja, hány forintos órabérben állapodtak meg.

Szám Imre volt a csoportvezetőnk, ő télen-nyáron pufajkában járt. Ily módon feltűnés nélkül hozhatta be a piát a hóna alatt... Egyszer bejött hozzánk Sándor György humoralista, aki ingyen szórakoztatott minket. A kiadó Vándor nevű kutya tudniillik körbekergette az udvaron. Jót röhögtünk a *Sóhajok hídján* (ez a függőfolyosó kötött össze bennünket a házi nyomdával), mert tudtuk, hogy az ártalmatlan eb csak nyaldosni szeretné. Imre épp a Tar utcai kocsmából jött befelé. Az igazgató be akarta őt mutatni a művésznek, aki kezet is nyújtott neki. Praclija azonban a levegőben maradt, mert a csopvez nem volt abban a helyzetben, hogy kultürember módjára üdvözlje. Megtehetette volna, de akkor legalább két borosüveg tört volna szét az aszfalton.

A nyomdász egyébként nem iszik sokat. Illetve, ez attól függ, hogy hányadika van. Jurinkovits Lacika, a korrektor, dologidőben nem piált, mert ő a munkahelyen pihente ki magát. Ha felzavarták álmából, olyan képpel nézett szét, mint a vakondok, amikor kidugja a fejét a túrásból. Kieszelt egy praktikus megoldást, ami megkímélte attól, hogy folyton a nyomdába járkáljon. Az imprimatúrát az ablakból engedte le a szemétkosarában, amire egy redőnygurtnit kötött.

Icce Pista helyettesként megalakította Flórián Gábor elnökkel a helyi szakszervezetet, ami nem ment simán. Mindenesetre pecsétőr lett, aminek a macska látta a kárát. Tréfás kedvű barátom ugyanis lajstromba vette a cirst is. Attól kezdve a cica „MKK Budapest” felirattal fogdosta az egereket a Kartács utcában.

Volt neki egy csaja is, aki költséges hippigöncben járt be a kötészetre. Ott lakott a közvetlen közelben, Icce néha munkaidőben randizott vele. Ilyenkor megkocogtatta az ablak alatt levő gázkonvektor kimeneti nyílását fedő fémrácsot. Ha szabad volt a pálya, akkor csöngetés nélkül csendben beeresztette. Szerintem a szomszédok se vettek észre semmit. Egyszer úgy illant el a gyártáselőkészítésről, hogy nekem sem tűnt fel a távolléte. Csörgött a készülékem, így felvettem. Ő volt a vonal másik végén.

– Segíts rajtam, Huziga!

– Honnan beszélsz?

– A telefonból.

– Mi kéne?

– Hozd el Vándort ide, a Béke utcába! Mariann kutyát akar sétáltatni a parkban. Szerinte az romantikus.

Megfosztottam Jurinkovits szemetesét a redőnygurtnitól és útra keltem az ebbel. Két megálló az egész, de én villamosozni akartam. Szerencsétlenségemre zord ellenőr állt a peronon, aki jegyvásárlásra szólított fel.

– A kutyának?! Miért? Nincs még hat éves...

Vettem egy hosszú nyakú hétdecis flaskát, mert már én sem akartam visszamenni dolgozni. Pista azonban nem engedett be a lakásba.

– Mariann a kádban ül, meztelenül.

– Na és! Én se ruhástul szoktam fürdeni. Úgy sem komolyak a szándékaid...

– De komolyak. Csak tisztességtelenek.

Szóval, két végén égette a gyertyát, és ez nem szült jó vért... Szétszórtsága miatt tették lapátra. Én bent sem voltam, mert évi rendes szabadságomat töltöttem. Icce a Tar utcai „*Miért ne?*” kocsmában várt rám. Nem szólt semmit, csak lerakott előlem egy mesekönyvet. Nyomdász vagyok, tehát hátulról kezdtem nézegetni. Az impresszumban benne volt a neve: Műszaki szerkesztő – Icce István. Forgattam a lapokat, kerestem a selejtes részt, de mindent rendben találtam. Amikor a belső címlaphoz értem, elakadt a lélegzetem. Háromszor is elolvastam a könyv címét:

Tizenegyedik fejezet

A Fővárosi Nyomdaipari Vállalat 11. sz. telepe az Alkotmány út és a Honvéd utca sarkán található. Az öltöző ablakai egy bérház udvarára nyílnak, így sohasem kell az italt a főbejáraton át behozni. A rácsok között még a literes üvegek is beférnek, ezt már az első napon tapasztaltam, amikor egy ismeretlen a reggeli sötétségben benyújtott nekem két borospalackot.

Ice Pista korrektor–revizor lett egy személyben, szedő létemre én loholtam utána a revíziós ívekkel a Borsodi Sörözőbe. Már a szakszervezeti lapra, a Typographiára se fizetett elő, ezért az üzemegységvezető elhíresztelte róla, hogy a kezével törli ki a fenekét. A Pencz kollégát váltó Mahr Jancsi lett a főnöke, aki sokat elnézett neki. A linógépekhez az Athenaeumból járt át egy szerelő, Bohurád Jenő személyében. Hármában kotyvasztották a kaját a kis kazán tetején, amit aztán le is kellett öblíteni.

Rávettem arra, hogy fésülje meg *Életfogytiglan* című sci-fi kötetét. Ebben jó partnere volt Futaki András gépmester, aki szintén élt–halt a nivós fantiért. Engem nem érdekelnek a csillogó csészealjok, legfeljebb akkor, ha kávé is van rajtuk. Ice mellesleg spanyolul is tanult, mert a szemben lévő Kossuth Nyomdában kubai vendégmunkások dolgoztak. Mi ebédelni jártunk át hozzájuk, mert az FNyV-nek nem volt konyhája.

Végül is mind a ketten becsajoztunk, Pistának egy kreol, nekem pedig egy mesztic lány jutott. Akkor tudtam meg, hogy a szerelem, itt Közép–Kelet–Európában, borongósan szürke. Nehéz ezt elmagyarázni annak, aki még nem járt mediterrán vidéken. Odalent Délen a nap is másképpen süt, élénkebbek a színek, telítettebbek az érzelmek. Nálunk titkolni kell a vágyakat, amelyek csak ideges türelmetlenséggel teljesülnek be. Az ember kerülő utakon jár, össze–vissza hazudozik, sokat várva a végkifejletre. Az aktus tapogatózó kufárkodás után, feszélyezett légkörben zajlik. Mindkét fél tolvajnak érzi magát, mert csak bujkálás utáni lopott percek jutnak nekik. Beszélgetni, vacsorázni, könyvet kölcsön kérni, zenét hallgatni kell ahhoz, hogy – szinte mellékesen – megtörténjen a dolog. Amit akkor is álszemérem s szégyen leng körül, ha nem riogatnak a vallás kísértetei. A hangzatos „szeretkezés” csupán önkielégítés a másikon... A háttérben prostitúció, erőszak és zsarolás húzódik, jobb esetben paráznaság. Illetlen kérdések és tisztázások mérgezik a légkört, múltbéli szeretők jelenlétében. A gyengédséget verbális utasítások zúzzák szét, nem csoda, ha a fő és a test máshol jár.

A karibi térségben ez is más. Hemingway tudta ezt. Ott ismeretlen a sóvárgás és az epekedés. A szerelem nem foglalja le minden gondolatunkat. Vágyaink nem késztetnek sóhajtozásra, mert nem szenvedünk. Nem kell könyörögni, rábeszélni és veszekedni. Partnerünk nem tesz úgy, mintha kegyet gyakorolna, mártírként. Az erotika olyan természetességgel borul ránk, akár az éj.

Kíváncsiságunk azonnal kielégül, kapkodás helyett szárnyalunk. Az egésznek több köze van a barátsághoz, mint a szexhez. Pedig a kapcsolat célja egyértelmű... Bűn vagy nem bűn, a száz százalékos szeretői jelenlétet ez a tény garantálja. A felek egyenjogúak, és mindig az marad alul, aki nem tartja a lépést. Senki sem birtokolhat semmit, csak azt, amit visszkap. Feltékenység nincs, a kizárólagosság jogát ki kell érdemelni... Ami életre szól, az a *lelkület*. Ezt persze Ice jobban meg tudná fogalmazni, hiszen kettőnk közül ő az író.

Pista azonban ez idő tájt nem sok kárt tett a fehér papírban. Egyik kolléganőnk esküvőjére talált ki mindenféle marhaságot, amit majd a vőfély fog elszavalni. A lakodalmra az egész üzemegység hivatalos volt, Weinbergerrel az élen... Józsi bácsi vezette a brancsot, függetlenül attól, hogy kit neveztek ki föléje. A kézfogót Budakeszin tartották, Inciék házában, és barátnője, Finci szervezte a murit.

Egykori osztálytársunkat, Bertha Gabit húzták be a csőbe, szó szerint. Nem volt nehéz dolog, mert szexmániás volt. Szerintem az ózonlyukat is ő csinálta. Előre láttuk, hogy csak ásó és apa választhatja szét az ifjú párt, s ez utóbbi meg is próbálta ! Inci faterja berontott a szedőbe, és megállt Gábor előtt, mint egy revolverhős. Térdeit enyhén

megroggyantotta, két karját a csípője felé görbítve. Hiába jött, mert mi már az esküvői meghívót készítettük, aminek nyomóformájából az utolsó pillanatban vettem ki egy sort. Az állt rajta, hogy „...és az azt követő névadóra”. Persze, hogy Icce tette bele. Ki más ? Én csak egy mentőt akartam kiküldeni a nászéjszakára.

Busszal mentem ki Keszire, amit bántam, mert nagyon megnéztek a végállomáson. Jobb kezemben a Káma-Szútra volt, a másikban pedig egy hosszú szál kolbász. Mindkettőt nászajándéknak szántam. A dínomdánom színhelyén először is tájékozódtam, mert lányos háznál jó tudni, hogy melyik az akasztós szekrény, amibe alkalomadtán be lehet ugrani. Inci szobájában a függöny úgy volt kétoldalt félrekötve, mint egy baba haja, az ablaküvegre pedig hamiskás szemeket ragasztottak, alájuk meg egy pisze orrot, csókos szájjal.

A minden földi jóval megrakott asztalok között alkalmi cincérek szaladgáltak, és a Kelet-Pesti Vendéglátó Vállalattól jó előre elcsengetett evőeszközöket rendezgették. Sramli zenekar játszott, de a nagydob bőre beszakadt, amikor az ütőhangszereket kezelő süvölvény meglátta Incit a fehér miniruhában. Szép is egy ilyen esküvő, csak ne követné az a fránya házasság.

A továbbiakra nemigen emlékszem, mert a kocsiszínben kötöttem ki; éjszaka azt néztem, hogyan szökik ki a fény a cserepek által hagyott rések között a csillagos ég felé. Hétfőn morózusan dolgozgattam délig, de kajcsi után lelkenedezve rohantam át a Borsodi Sörözőbe.

– Pista ! Tudod, kit láttam az ebédlőben ? Lizát !

Icce úgy rohant ki „az intézmény”-ből, hogy a főpincér se tudta utolérni, pedig azt hitte; fizetés nélkül akar távozni. Mire a sarki rendőr felköhögte a sípot, már el is tűnt a Kossuth bejáratában. Rendeztem a számlát a főpincérrel, leróttam a közlekedési bírságot, azután futottam utána. Sajnos, nem volt érkezésem közölni vele, hogy szívyszerelme körülbelül az ötödik hónapban van. Az étkezdébe vezető lépcsőn kaptam a takarítónő kezéből a felmosóvödröt, mert arra számítottam, hogy el fog ájulni.

Ott álltak, az egyik vastag oszlop mögött, Pista úgy ölelte Elizavétát, mint Döbrögi a fát.

Tizenkettedik fejezet

Volt egy évfolyamtársunk a Ságvárban, a neve mellékes, ő járt a bolgár kerti virággal. Egészen addig, amíg állapotos nem lett. Akkor számára is terhessé vált, elvenni úgysem akarta, ezt egyébként újjgazdag szülei is ellenezték. Én tudtam, hogy Icce miben sántikál, és nem is csalódtam benne.

Habozás nélkül otthagytam mesebeli külön szobáját, régi környezetével együtt. Csak a Lakihegyi adótorony kicsinyített mását emelte le a háromajtós szekrény tetejéről. Azt ő építette, gyufaszálakból. Évekig az volt számára a Liza miatt megszeretett vidék szimbóluma. Felpattant Sámsonra, az öreg Simsonra s lerobogott rajta Szigetszentmiklósrá. Odaköltözött hozzájuk a Szél utcába, mert a „bolgárok” éppen a házépítés kellős közepén tartottak.

Kora tavasszal látogattam meg őket, már derekasan olvadt, a hóember is huszárosan félrecsapva viselte a fején a piros lábst. Barátom éppen egy hintaló alvázából fabrikált bölcsőt. Leírhatatlan örömmel rúgta arrébb iskolatáskáját, ami furcsán össze volt szabdalva.

– Tömítésnek kellett, arra jó, mert valódi bőr.

Kezet ráztam reménybeli apósával, cinkosan rákacsintva: – Szimpatikus gyerek ez a Pista !

– Nem gyógyszerész... Nyomdász !

– Az én vejem konnektor ! – döntötte el a vitát a felesége. – Hibákat javít.

Elizavéta kivette a vitrinből az esküvői meghívójuk tervezetét. A menyegzőt egyelőre elhalasztották, mert nem akartak nagy hassal az anyakönyvvezető elé lépni. Icce szemében a papír amúgy is csak formaságnak számított.

– Tarjányi késsel lesz nyomva – magyarázta lelkesen. A színmintán én egyszerű tizes kéket láttam, s ezt szóvá is tettem.

– A diri mindig ehhez az árnyalathoz ragaszkodik – világosított fel. – Ezért kapta a festék ezt a melléknevet a Tanintézetben.

– Látom, nagyon be vagy már sózva...

– Hogyne izgulnék, te hülye... Ez lesz az első házasságom.

– Te miért nem nősülsz meg, Huziga... – csatlakozott a disputához Liza. – Félsz elkötelezni magadat ?

– Szó sincs róla ! Már ötször is megkértem a választottam kezét. Igaz, hogy néhány másodperc alatt...

Ha már vidéken jártam, kihasználtam a helyzetet. Elvittem az öreg Csepel kerékpárt néhány körre. Dunaharaszti irányába karikáztam a hepehupás nyúlvúton. Van arrafelé egy kisebb lejtő, ott jól meghajtottam a bringát. Középtájon estem át a kormányon, és egészen a nádasig gurultam. De csak második helyezett lettem, mert a bicikli hamarabb leért.

Tizenharmadik fejezet

Icce Pista a ház építése mellett különféle tanfolyamokra járt, pedig a nyomdában is alaposan kihasználták. Családi állapota megváltozásának indokával tudniillik rendkívüli fizetésemelést kért. Meg is kapta, de cserében vállára kellett vennie az egész üzemegységet. Ha bejött egy megrendelő (közönségsszolgálati telep voltunk) ő győzte meg arról, hogy elképzelése nem esztétikus, ő végezte a tipografizálást, s ha kellett, meg is szedte a formát. Természetesen a korrektúra és a revízió is rá várt. Folyton festékes volt, mert gyakran feküdt rá a Heidire. Persze, nem nőciről van szó, hanem heidelbergi gyorsajtóról. Többször láttam formát zárni – ami gépmesteri feladat ! –, és ha meghozták a papírt, akkor segített lerakni a teherautóról. Még az a szerencse, hogy termelési értekezleteken ki tudta aludni magát. Otthon erre nem volt módja, mert egész éjszaka résen volt, ha értik, mire gondolok.

Szórakozás gyanánt összekötötte a kellemest a haszonnal: a rakparton sétálgatva ólomnehezékeket adott el a horgászoknak. Ezek öntését Jakubovics Gézától tanulta, még segédmunkás korában. A nyugdíjas linószerelőnek Taksonyban volt telke. Néha kiültek a kis faház elé, és felelevenítették a régi szép időket, amikor még nem az izgága Pánisz volt a főnök, hanem Wágner úr.

Icce nála tanult meg főzni, habár régebben is konyított hozzá. A Múzsáknál sokszor olyan kellemes illatok szálltak az igazgatói épület felé, hogy a diri áttelefonált hozzánk a gyártásra, kérve őt; tegyen felre neki kóstolót. Akkoriban Csincsek Jóska döntött a művek kiadásáról, Pista többször is konzultált vele irodalmi kérdésekben. Ilyenkor az ítéskész töltött neki egy kevés konyakot a pohárba – tényleg nagyon keveset –, az üvegben maradt mennyiséget pedig ő hajtotta fel. Könyvkiadásig nem jutottak, holott igazán elfért volna még néhány tízezer példány a készáruraktárban.

Ícse közben befejezte *Igaz történetek* című kötetét, és elkezdte a *Tisztaságra ítélve* írását. Annyi bőrt húzott le magáról, amennyit csak lehetett. Ilyen körülmények között szinte törvényszerű volt, hogy ismét selejtet produkált... Weinberger kihívatta az ügyfél-fogadó irodába, ahol vörösre színeződött arcú, gnómszerű kis ember feszengett, ökölbe szorított kézzel. Az asztalon nagy halom névjegy hevert, abból adott egyet Józsi bácsi a kezébe. Pista először nem látott rajta semmi különösét, emlékezett is az órás megrendelésére. Amikor alaposabban megnézte a domborított betűket, észrevette a hibát:

S I P K A K Á R O L Y

óriás

Tízennegyedik fejezet

Iccét két év múlva, egy borús nyári hétvégén láttam utoljára. Péntek délután utaztam le hozzájuk, házépíteni. Csak Elizavéta volt otthon, meg a körülbelül másfél éves lurkó. Pista átmotorozott a sínek mentén Dunaharasztra.

– Sörért ment, mert holnap hárman jönnek segíteni. Jenci is itt lesz...

Felkaptam a fejemet, mint huszárló a trombitaszóra. Ez nem lehet igaz ! Az a személtáda még ide meri tolni a képét ?

– Már többször járt nálunk, megnézni a gyereket. Elvégre, az ő fia...

Szűknek találtam a helyiséget, ezért inkább Ícse elé mentem, aki mérgesen szerelte Sámson a kőhidnál, ott, ahol a HÉV átrobog a Duna holtága fölött. Messziről láttam, ahogy rugdalja és köpködi az alaposan leharcolt gépet.

– Már herét is téptem neki, mégsem akar elindulni !

Észre se vettem, hogy Viktor is elkísért. A házőrző eb behúzott farokkal oldalgott oda a gazdihoz. Szőre egy merő mocsok.

– Megint piszkos a kabát ?! – korholta műharaggal a hangjában Pista.

Mire hazaértünk, a szürkületből sötétség lett, és az eső is eleredt. Hangot adtam abbéli örömömnek, hogy legalább locsolnia nem kell.

– Miért ne tenném, Huziga ? Van esernyőm...

Azt hiszem, az idő tájt már csak a humorérzéke tartotta fenn. Szerencsére Humor és Magor fia volt, akárcsak én.

Betűfémeket kezdett olvasztani a gázlágon, egy szardinás dobozban. Ólomkatonákat csinált, mert nem volt sok pénzük játéokra. Ehhez olyan kezdetleges eszközöket használt, mint annak idején Gutenberg. Azaz, nem is kell olyan messzire menni.

– Te, ez nem a Reiterer Karcsi bácsi fanglija ?

– De igen. *Odaát* már nincs szüksége rá.

Az aznapi mennyiséget rosszul mérte ki: az utolsó katona vállon tartott puskájába egy csepp ólom se folyt.

– Ez fegyvertelen... – nyugodott bele Pista. – Védtelen lesz a világgal szemben.

Eszembe jutott, hogy ő is pacifista volt; szelídsége miatt nem volt hajlandó esküt tenni az embergyilkolásra. A hadbíróság parancsmegtagadásért nyolc hónap futkosóra ítélte, amit Rákospalotán húzott le.

Odakint sártengerré változott az udvar, az égen villámok cikáztak. Lizavéta figyelmeztette, hogy a cement nincs letakarva. Ícse káromkodás helyett elmosolyodott.

– Tudod, milyen jelmezzel nyertem meg a karnevált a Szódligeti Őrsvezetőképző Táborban ?

Fejére borított egy sátorlapszerű ponyvát, jobb és bal lábával belelépett egy-egy vödörbe, és már indult is, bádogosan döngő léptekkel.

– Úttörő esőben !

Megbotlott egy kőben, alaposan össze is kente magát, az ablakban vihogó szomszéd kölykök öröme. Azon a környéken csak én tudtam, hogy az a szánalmas alak, föliával a kezében, az újtestamentum szövegéhez ír lábjegyzeteket és szótárt.

Éjszaka a gyerek nyugós volt, Liza nem is bírt vele, átment aludni a szülei szobájába. A vékony falon át hallottam, hogy Pista fütyül neki altatót. Dallama az *Amúri partizánok* dalára emlékeztetett.

Tizenötödik fejezet

Sült szalonna ínycsiklandó illatára ébredtem. Amikor kidugtam a fejemet a lomtárból a konyhába, Icce éppen a tojást ütötte rá. Nemsokára megérkezett a segítség is, élükön Jencivel. Elizavéta megcsókolta őt jobbról-balról, aztán még egyszer jobbról, kicsit hosszabban. Nekem elment az étvágyam, pedig a háziasszony váltig kínálgatott. Pista ingajaratban közlekedett a gáztűzhely és az asztal között, neki alig maradt valami étel.

Liza az üzletbe indult húsért, ezért kigombolta blúzán a felső gombokat. Ez a legbiztosabb módja annak, hogy szép szeleteket kapjon a hentestől. Mi a salakot húztuk fel a hordcsikra. Icce rángatta a csiga kötelét, én a vödröket töltöttem, a többiek meg odafent elterítették. A munka hevében megszomjaztam, így hát elszaladtam az esővízzel telt műanyag hordóhoz, inni egyet. Abból a szögből láttam meg, hogy ami salakot Pista felküszködött, azt Jenciék leöntötték a ház másik oldalán. Persze, csak brahiból csinálták, de engem elborított a vörös köd. Ha nem rántják fel a létrát, szét is verem a pofájukat. Haragosan vágtam át a törmeléssel borított majdani hálósobán. Az ajtónyílásban azonban megtorpantam, mert mellbe vágott Elizavéta hangja.

– Lásd be, ez így helyes... A gyerek érdekében... Végül is, ő az apja... Mi már mindent megbeszéltünk Jencivel... Megbocsátottam neki... Tudod, a szülei kényszerítették... Most, hogy látták a fényképeket a kicsiről, ők sürgetik az esküvőt... Szóval, meg kell értened...

Icce Pista megértette. Legalábbis nem szólt semmit. A ráakódott finom salakot se söpörte le magáról, úgy indult el a temető felé. Nemcsak mi tévesztettük szem elől, ezt követően szakmai berkekben sem látták. Már a halálhírét is költötték, de csupán azért, mert évek óta nem fordult elő a Kulacsban. Azt rebesgetik, hogy szakított a nyomdai iparral, én azonban ezt nem hiszem el... Lehet, hogy új arcot öltött, talán más nevet használ, ám az biztos, hogy szívet nem cserélt. Mert ha bele is zúg egy-egy ribancba, azért örök szerelme: a *betű*.

E Z
A Z E M L É K K Ö N Y V

az MSZ 5601 és 5602 szabványok szerint készült,
2,07 (A/5) ív terjedelemben, magasnyomással.

Felelős kiadó: Tóth Attila
Tipografizálta: Árvai Sándor
Szerkesztő: Bedő J. István
Műszaki vezető: Bogdán Károly
Lektor: Hollósy Ferenc
Korrektor: Jurinkovits László
Gyártáselőkészítő: Nemcsik Tamás

M U N K A T Á R S A K V O L T A K

Kormanik Béla kéziszedő *Törös Imre* linószedő *Jakubovics Géza* linógépszerelő
Hajek Gábor monószedő *Radics Emil* tördelő *Ürmös Balázs* levonat készítő
Kernmüller László depozitőr *Stark Miklós* ráfoló *Klein Rudolf* rámoló
Mezgár István szedőtermi segéd munkás

***

Weltner Sándor monóöntő *Langerman Antal* tömöntő *Kovács Laura* fotós

***

Urbán Tibor főgépmester *Horváth Zoltán* gépmester *Nagy Imre* zárómester
Sándor Hajnalka berakónő *vitész Kálnoky Domonkos* anyagmozgató

***

Siklósi Antal revizor *Móczár István* revíziós szedő

***

Vendég Árpád vágó *Joánovits László* fűző *Szenthegyi Tamás* táblakészítő

***

Gedai Ferenc elektronikai műszerész *Doglioni Károly* villanyszerelő
Kepitisz Atanászisz asztalos *Németh Ödön* lakatos

***

Gondos Ferenc szakszervezeti bizalmi

***

Gábor Elek korelnök (99)

Í R Ó D O T T

Budapesten, a Tótfalusi Kis Miklós Nyomdaipari Szakközépiskola tannyomdájában,
560 évvel az első nyomtatott könyv után.
Typikus an Hungary

NÉPSZABADSÁG

CSEPELI

SOMOGY MEGYEI NYOMDA

PESTERZSÉBETI PAPÍRGYÁR

FŐVÁROSI NYOMDAIPARI VÁLLALAT

ZRÍNYI KATONAI KÖNYV- ÉS LAPKIADÓ

FÜZFŐI PAPÍRGYÁR

SZENTENDREI PAPÍRGYÁR

MÓRA KÖNYVKIADÓ

PATRIA NYOMDA

AZ EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM LAPJA

A TUNGSRAM RT dolgozóinak lapja

A GANZ DANCUS HAJÓ- ÉS DARUGYÁR DOLGOZÓINAK LAPJA

